

Tadeusz Skoczek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Wiesław Klimczak – czas miniony, niedokończony. Osobiste refleksje *pro memoria*

Wiesław Klimczak (21 lutego 1933 – 4 lutego 2019). Wspomnienie o jego życiu i działalności nie jest łatwe. Nie wystarczy chwila zastanowienia. Pojawia się żal, że nie wszystkie wątki zaplanowanej współpracy udało się zrealizować, nawet rozpocząć. Pamięć, niestety zawodna, nie jest też najlepszym doradcą w wyszukiwaniu wątków długoletniej znajomości. Zawodzi. Na szczęście pomocnym okazuje się, brzydki skądinąd, zwyczaj notowania informacji na marginesach książek.

Dlatego sięgając po *Monografię Teatru 38*¹ – znajdującą w się prywatnym archiwum – odkryć możemy pierwszy osobisty kontakt z Wiesławem Klimczakiem. Nastąpił on w 1987 roku z inspiracji Antoniego Dragana, w owym czasie przewodniczącego Rady Naczelnej ZSP. Przekazaliśmy wtedy Wiesławowi egzemplarz autorski pierwszej publikacji o znanym i znaczącym teatrze studenckim, dużo rozmawialiśmy. Z notatek z tej rozmowy wynika szerokie spektrum planów, jakie omawialiśmy. Książka wydana została w sposób charakterystyczny dla owych czasów: jak modny wtedy „samizdat” – maszynopis powielony i oprawiony jako druk zwarty. Powagi wydawnictwu dodawały wyklejki z logotypem VII Festiwalu Kultury Studentów PRL, który, jak wiemy, odbywał się w roku... 1987. Na karcie tytułowej znajduje się jednak data wydania: Kraków 1985. Tę sprzeczność wyjaśni adnotacja, tajemnicza dla dzisiejszego czytelnika, podająca numer T-13/2890, numer cenzora dopuszczającego książkę do druku, oraz niestosowana już dziś w liberalnym świecie wydawniczym informacja, że: „druk ukończo-

¹ S. Dziedzic, T. Skoczek, *Monografia Teatru 38*, Zrzeszenie Studentów Polskich, Krakowskie Wydawnictwa „Alma-Art”, Kraków 1985.

no w maju 1987”. Z zakamarków pamięci wygrzebiemy przy tej okazji postać Mariana Redwana (zginął tragicznie w lipcu 2000 roku). To on jako szef Akademickiego Biura Kultury i Sztuki „Alma Art” powołał Krakowskie Wydawnictwo Akademickie, w którym wydano wspomnianą monografię².

W odświeżaniu pamięci pomocne stają się też roczniki krakowskiego „Studenta” oraz „Kuriera Festiwalowego”³, miesięcznika wydawanego przy okazji VII Festiwalu Kultury Studentów PRL. Pisma te znajdują się w Bibliotece Naukowej Muzeum Niepodległości.

W marcu 1985 roku grupa dziennikarzy dwutygodnika „Student” brała udział w zjeździe ZSP. Uczestnicy pragnący powrócić do dawnych tradycji zrzeszeniowych przekształcili to zgromadzenie w XII Kongres Zrzeszenia Studentów Polskich, dużo mówiono wtedy o historii organizacji studenckich, poczynając od przedwojennego „Bratniaka”. Tematyka historyczna, obok doraźnej sprawozdawczości, zagościła na łamach „Studenta”. Z kronikarskiej uczciwości dodajmy, że znalazły się w sprawozdaniach materiały krytyczne, zadziorne i satyryczne. Przewodował w kądziłości stały felietonista – Józef Gorycz. Antoni Dragan ani Wiesław Klimczak nigdy nie dali znać, że krytyczne opinie były im przykre czy niesprawiedliwe. A okazja była już w kwietniu 1985, kiedy to zorganizowano w studenckim klubie Hybrydy w Warszawie obchody 35-lecia ZSP. Ta uroczystość była naturalną konsekwencją historycznych uchwał kongresu nawiązujących do tradycji studenckich zrzeszeń. Wiesław Klimczak przedstawił na jubileuszu referat o historii organizacji studenckiej, a Jerzy Kwiatek o dorobku kultury studenckiej. Pierwszy miał się ukazać w „Studencie”, był zapowiadany, jednak nie znajdujemy go na tych łamach, dziś trudno dociec, co się stało (ingerencja cenzury czy niechęć redakcji). Skrót drugiego referatu opublikował tygodnik studencki „itd”.

W Hybrydach Antoni Dragan przedstawił ideę powołania Komisji Historycznej Ruchu Studenckiego i, tam też chyba, wybrano Wiesława Klimczaka na szefa. Roczniki „Studenta” niewiele mówią na temat działalności komisji w roku 1986, należałoby sięgnąć do innych pism: „itd”, „Politechnika”, „Nowego Medyka”. W 1987 roku w kwietniu, w kolejną rocznicę utworze-

² Warto zająć się bliżej opisem tego nieistniejącego już wydawnictwa, przynajmniej stworzyć bibliografię wydanych tam książek. Częściowo opisano je w: T. Skoczek, *Kultura studencka 1975–1989. Próba opisu zjawiska*, „Niepodległość i Pamięć” 2011, nr 3–4 (35–36), s. 155–176. Zob. też idem, *Kultura studencka. Mit i rzeczywistość*, Krakowskie Wydawnictwo Akademickie, Kraków 1988.

³ Zob. E. Kurzawa, *Kurier festiwalowy*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1989, nr 2 (20), s. 29–40.

nia ZSP, Wiesław Klimczak zorganizował uroczystość, chyba w Pałacu Staszica. Po raz pierwszy wręczono doroczną (później) nagrodę Komisji Historycznej Ruchu Studenckiego, właśnie autorom *Monografii Teatru 38*.

Na marginesach wspomnianego egzemplarza archiwalnego znajdujemy ślady dyskusji. Wpierw trzeba powiedzieć, że monografia w zamierzeniu była tomem pierwszym. W maszynopisie prezentowanym przewodniczącemu ZSP i przewodniczącemu Komisji Historycznej Ruchu Studenckiego znajdowały się następne tomy, gotowe były miscelanea (dotąd nie wyszły drukiem) zawierające wypowiedzi artystów studenckiego teatru, przygotowano też edycję wycinków prasowych z recenzjami. Padły propozycje kontynuowania pracy nad dziejami studenckiego teatru, zanotowane jako „pomysły”, cytujemy:

- Wydawać sukcesywnie materiały do historii teatru studenckiego (otwartego, alternatywnego), zaprosić do współpracy Bogusława Litwińca;
- Zaproponować komuś pracę doktorską pt. *Teatr studencki w Polsce 1954–1989. Studium historyczno-teatralne*;
- Wydać zbiór tekstów o teatrze studenckim ze „Studenta”, „Magazynu Studenckiego”, „Spojrzeń”, „Dwukropka”;
- Przeprowadzić serię wywiadów dokumentacyjnych z twórcami teatru studenckiego;
- Przygotować monografię *Teatry studenckie Krakowa 1954–1989*;
- Omówić i udokumentować Krakowskie Reminiscencje Teatralne.

Tylko ten ostatni postulat został spełniony, choć w zawężonym zakresie⁴. Inne publikacje będące pokłosiem tamtej nagrody i tamtej rozmowy to *Teatr młody, teatr nieznan*y – trójjęzyczny (polsko-angielsko-francuski) przedruk czasopisma „Young Theatre and Cinema” redagowanego przez Sergiusza Najara w Pradze. Pismo Międzynarodowego Związku Studenckiego miało w owym czasie wielki nakład i równie wielkie znaczenie. Przedruk książkowy kończyło obszernie posłowie omawiające 50-lecie polskiego teatru studenckiego w kontekście pięćdziesięciolecia Teatru 38. Zawierało fotografie, w tym w pełni zaprezentowaną dokumentację spotkania aktorów tego teatru z Janem Pawłem II na Placu św. Piotra w Rzymie, z rozpostartą flagą „Solidarności”, dotąd wycinaną przez cenzurę⁵.

⁴ T. Skoczek, *Naśladownictwo i poszukiwania. Krakowskie Reminiscencje Teatralne 1975–1981*, Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2007.

⁵ T. Skoczek, *Teatr młody, teatr nieznan*y. Epizod z historii Teatru 38 / *Young Theatre. An Unknown Theatre / Théâtre jeune. Un théâtre inconnu*, Seria wydawnicza Salonu Agencji Artystycznej Fokus, Stowarzyszenie Kultury Akademickiej „Instytut Sztuki”, Bochnia–Kraków–Warszawa 2007. Zob. też witrynę ZSP: https://iars.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=18

Kolejne prace również dotyczyły Teatru 38, wydawano je w serii „Materiały do dziejów kultury studenckiej”⁶. Aż ostatnio pojawiła się sugerowana przed laty monografia, postulowana w 1987 roku przez Wiesława Klimczaka, pod nazwą *Teatr 38*, jako kwintesencja idei teatru studenckiego⁷.

Wiesław Klimczak inspirował również cykliczne spotkania Kolegium Myśli Otwartej. Mając nadzieję, że koledzy bardziej kompetentni opiszą te cykliczne działania, wspomnijmy o referacie niżej podpisanego wygłoszonym 26 października 2005 roku w ówczesnej siedzibie komisji przy ulicy Marszałkowskiej. Skrót tego wystąpienia wydrukował dwumiesięcznik „Forum Klubowe” w numerze 5 (24) datowanym na listopad–grudzień 2005. Całość wydano w Instytucie Mediów Regionalnych i Lokalnych w Bochni⁸. Tekst jest do dzisiaj niezwykle aktualny i nośny, zwłaszcza w kontekście obecnego zmonopolizowanego systemu mediów publicznych.

Nie zrealizowaliśmy niestety innych planów inicjowanych przez Wiesława Klimczaka, warto do niektórych powrócić. Szczególnie pilna jest potrzeba rozszerzonej edycji pracy teoretycznej dotyczącej kultury studenckiej, a także realizacja cyklu publikacji Jana Poprawy o Studenckim Festiwalu Piosenki, Festiwalu Jazz Juniors, opracowanie finalne Małej Encyklopedii Kultury Studenckiej zainicjowanej przed laty przez Jerzego Leszina Koperskiego (fragment drukowały „Student”, „Nowy Medyk” i „Kurier Festiwalowy”) czy kontynuowanie cyklu badań naukowych „Kultura Studencka, jako obszar wolności w PRL” prowadzanych w Muzeum Niepodległości.

Organizowana w tej instytucji doroczna Nagroda im. Andrzeja Potoka⁹, idea wspólna Janusza Gasta i Komisji Historycznej, z pewnością będzie kontynuowana.

Tadeusz Skoczek

⁶ Stanisław Dziedzic, Tadeusz Skoczek, *Teatr 38. Awangardowy zespół Waldemara Krygiera*, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia 2007; Idem, *Przegląd z meta-codziennością. Teatr 38 w latach 1960–1972*, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia 2010; Idem, *Teatr 38. Grupa Piotra Szczerskiego*, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia 2013. Zob. też witrynę ZSP: https://iars.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=18

⁷ S. Dziedzic, T. Skoczek, *Teatr 38*, Fundacja Promocji Kultury „Urwany Film”, Kraków 2018.

⁸ T. Skoczek, *W służbie manipulacji. Problemy cywilizacji medialnej*, Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, Bochnia 2007.

⁹ *Nagroda im. Andrzeja Potoka 2006–2015*, zebrał i opracował Tomasz Skoczek, Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2016.